

ВІДГУК

офіційного опонента

завідувача кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін
Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського,
доктора педагогічних наук, професора **КУЛЬЧИЦЬКОГО Віталія Йосиповича**

на дисертацію **ХАНЬ Цзяє** на тему:

«Формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв

Китайської Народної Республіки»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»
галузі знань 01 «Освіта, педагогіка»

Актуальність і науковий контекст дослідження. Дослідження Хань Цзяє порушує проблему, значущість якої зумовлена змінами самої природи професійної мистецької діяльності. Сучасний митець працює не лише з художньою формою, а й із культурними смислами, суспільними темами, цифровими середовищами та різними аудиторіями. Тому якість його професійної підготовки дедалі більше визначається здатністю усвідомлювати ціннісні наслідки власної діяльності, співвідносити творчу свободу з етичною відповідальністю та осмислювати мистецтво як явище культури.

Дисертантка переконливо показує, що для китайських мистецьких коледжів це питання має особливий зміст. Воно пов'язане з одночасною присутністю національної культурної традиції, державних орієнтирів у сфері освіти, модернізації мистецьких програм, цифровізації та міжнародної відкритості. У такому середовищі формування ціннісного світогляду потребує не лише виховних заходів, а системного включення ціннісної проблематики в зміст професійної підготовки.

Саме тому вибір предметом дослідження методики формування ціннісного світогляду є обґрунтованим. Дисертація спрямована не на декларативне визначення важливості цінностей, а на створення педагогічного інструментарію, який може бути включений у реальний освітній процес.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003561).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Проведений аналіз змісту дисертаційного дослідження, а також публікацій Хань Цзяє виступає в якості підстави для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених наукових результатів. Підтвердженням цього є акцентування дослідниці на суперечностях, що підтверджують актуальність і недостатню

розробленість окресленої проблематики у вирішенні нагальних питань. Беручи до уваги окреслені суперечності щодо досліджуваної проблематики, дисертантка, на наш погляд, правильно визначила об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження.

На основі виваженого використання низки методів дослідження здобувачка комплексно підійшла до розв'язання п'яти завдань досліджуваної проблеми. Новизна й вірогідність загальних висновків дисертаційного дослідження авторки забезпечені методологічною обґрунтованістю вихідних положень і використанням адекватних методів дослідження. Все це створило необхідні умови для оптимального вибору стратегії наукового пошуку та його ефективної реалізації. Зміст дисертаційного дослідження продуманий, охоплює важливі загальнонаукові, теоретико-методологічні та практичні питання щодо формування ціннісного світогляду у студентів мистецьких коледжів КНР. Одержані дані та результати їх опрацювання вказують на ефективність обраної наукової траєкторії дослідження.

Для вирішення поставлених завдань, досягнення мети на різних етапах виконання дисертації здобувачка використовує ряд теоретичних, емпіричних і статистичних методів. Зокрема, такі теоретичні методи як аналіз, синтез, узагальнення й систематизація наукової, навчально-методичної, а також нормативної документації для розкриття проблеми формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв та визначення його сутності, структури і функцій, факторів впливу на освітньо-виховний процес; аналіз інтернет-ресурсів для узагальнення практичного досвіду формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв; історіографічний і ретроспективний аналіз для охарактеризування розвитку вищої професійної освіти в КНР; інтерпретаторсько-аналітичний – для концептуального аналізу наукової літератури; контент-аналіз змісту законодавчо-нормативної та навчальної документації для визначення специфіки формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв КНР та обґрунтування категоріального апарату дослідження; дедуктивний, індуктивний методи задля характеристики критеріїв, показників і рівнів сформованості ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв; системний метод, формалізація, ідеалізація та педагогічне моделювання задля створення моделі й методики формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв КНР та організаційно-методичного супроводу її реалізації; методи теоретичного узагальнення для формулювання узагальнених висновків й обґрунтування практичних рекомендацій.

Серед застосованих емпіричних методів варто особливо відмітити такі методи як педагогічне спостереження, опитування та анкетування (зокрема, онлайн-анкетування) педагогів і студентів коледжів мистецтв КНР, пов'язане з узагальненням результатів формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний); тестування, спрямоване на експериментальну перевірку

ефективності визначених педагогічних умов та розробленої методики формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв КНР. Заслужують на увагу також методи статистики, ототожені з описом, порівнянням номінальних даних (критерій однорідності χ^2 Пірсона), опрацюванням результатів педагогічного експерименту та визначенням достовірності отриманих результатів.

Найсуттєвіші наукові результати, що містяться в дисертації. Найсуттєвішим науковим результатом дисертаційного дослідження Хань Цзяє є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка цілісної педагогічної системи формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв КНР. На відміну від розгляду ціннісного виховання як окремого напрямку освітньої роботи, авторка пов'язує його зі змістом професійної мистецької підготовки, культурним середовищем, міждисциплінарною взаємодією, практичною діяльністю та рефлексією студентів.

До найбільш вагомих наукових результатів належить уточнення та конкретизація сутності поняття «ціннісний світогляд студентів коледжів мистецтв». Дисертантка розглядає його як цілісну систему ціннісно-сміслових орієнтацій особистості, що формується під впливом освітнього й соціокультурного середовища та виявляється у ставленні студента до мистецтва, культури, моральних норм, соціальних взаємодій, професійної діяльності та власного життєвого вибору. Такий підхід дозволяє розглядати ціннісний світогляд не лише як сукупність засвоєних цінностей, а як динамічне особистісне утворення, пов'язане з мотивацією, знаннями, діяльністю та рефлексією.

Важливим результатом є структурування ціннісного світогляду студентів мистецьких коледжів через взаємопов'язані естетичні, моральні та соціокультурні цінності. Така структура враховує специфіку мистецької освіти, у якій естетичне сприйняття та оцінювання художніх явищ поєднуються з моральним осмисленням творчої діяльності та усвідомленням її культурного й суспільного значення.

Науково значущим є також обґрунтування критеріїв і показників сформованості ціннісного світогляду студентів, зокрема ціннісно-мотиваційного, когнітивно-практичного та рефлексивно-особистісного критеріїв, а також відповідних рівнів його сформованості. Запропонована система діагностики дає можливість оцінювати не тільки обсяг знань студентів про цінності, а й характер їх мотиваційного ставлення, здатність застосовувати ціннісні орієнтири у практичній діяльності та здійснювати особистісну рефлексію.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Рецензована дисертація чітко структурована, складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувачки, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг основного тексту становить 291 сторінку та містить 16 таблиць і 18 рисунків.

Структура дисертації заслуговує схвалення, вона відповідає меті та завданням дослідження і сприяла забезпеченню логіки у представленні матеріалу і його змістовій завершеності.

У вступі дисертантка системно і вичерпно окреслює науковий апарат: обґрунтовано актуальність обраної теми, чітко сформульовано мету та систему завдань, визначено інструментарій наукового пошуку. Належним чином розкрито наукову новизну отриманих результатів та їх теоретико-практичне значення для педагогічної науки і практики. Коректно відображено відомості про апробацію, впровадження результатів дослідження та їх висвітлення в наукових публікаціях за темою дисертації, означено структурні компоненти роботи.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв КНР. Проаналізовано наукові підходи до розуміння поняття «ціннісний світогляд студентів мистецьких коледжів», визначено його зміст і структуру в контексті мистецької освіти, проведено аналіз суміжних понять. Окреслено основні групи цінностей (естетичні, моральні та соціокультурні) та розкрито особливості їх формування у студентської молоді під впливом освітнього й культурного середовища.

У другому розділі обґрунтовано педагогічні засади формування ціннісного світогляду студентів мистецьких коледжів. Визначено педагогічні умови цього процесу, розроблено структурно-функціональну модель, критерії та показники оцінювання його результативності. Представлено методику формування ціннісного світогляду, зокрема зміст спеціального курсу для майбутніх фахівців з кіномистецтва, а також форми й методи роботи зі студентами.

У третьому розділі системно представлено планування, проведення та результати експериментальної перевірки запропонованої методики. Експериментальна частина є важливим компонентом дисертації. Дослідження проводилося у п'яти закладах освіти КНР, а в констатувальному та формувальному етапах брали участь 343 здобувачі освіти спеціальності «Кіно і телебачення», з яких 170 увійшли до експериментальної та 173 до контрольної групи. Така організація дала змогу провести зіставлення результатів у двох групах. Проаналізовано отримані результати та здійснено їх статистичну перевірку за критерієм χ^2 Пірсона. На цій основі визначено результативність запропонованої педагогічної системи.

Таким чином, маємо підстави засвідчити результативність вирішення поставлених у дисертації завдань та зробити висновок про те, що в роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано оригінальний підхід до вирішення актуальної для сьогоденної педагогічної науки і практики проблеми щодо дослідження процесу формування ціннісного світогляду у студентів мистецьких коледжів.

Важливим є те, що авторка не обмежилася констатацією загального підвищення результатів, а пов'язала його з реалізацією визначених педагогічних умов і авторського спецкурсу. Це дозволяє розглядати експеримент як перевірку не окремого прийому, а цілісної методичної системи.

Отже, мета дослідження досягнута, завдання вирішені, що підтверджено загальними висновками, які розкривають зміст роботи і висвітлюють послідовне виконання завдань дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне, в контексті наукової дискусії, висловити деякі зауваження:

1. Під час розгляду наукових досліджень, присвячених аналізу процесу формування ціннісного світогляду у студентів мистецьких коледжів КНР, дисертанткою окреслено низку суперечностей у цьому процесі. Доцільно було б пояснити, чи вдалося авторці вирішити ці суперечності.

2. У дисертації педагогічні умови розглядаються як взаємопов'язаний комплекс. Для подальшого методичного розвитку роботи було б корисно точніше окреслити роль викладача як медіатора ціннісного діалогу: якими професійними компетентностями він має володіти, щоб не підмінювати процес формування ціннісних позицій студентів трансляцією готових оцінок.

3. Заслужує уваги звернення авторки до законодавчо-нормативних засад формування ціннісного світогляду в мистецьких коледжах КНР. Водночас було б цікавим у науковій дискусії більш виразно показати, яким чином положення розглянутих нормативних документів трансформуються у конкретний зміст освітнього процесу та безпосередньо пов'язуються з формуванням визначених у роботі естетичних, моральних і соціокультурних цінностей.

4. Позитивно оцінюємо використання кількісної обробки результатів експерименту та критерію χ^2 Пірсона для перевірки отриманих даних. Водночас науковий інтерес становить питання, якою мірою виявлена позитивна динаміка за загальними рівнями сформованості ціннісного світогляду була зумовлена змінами за окремими критеріями – ціннісно-мотиваційним, когнітивно-практичним та рефлексивно-особистісним. Більш детальне представлення цієї диференціації могло б поглибити інтерпретацію експериментальних результатів.

Висловлені зауваження мають, здебільшого, характер побажань і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, якій притаманні наукова новизна, високий теоретичний рівень, практична значущість, глибина і послідовність наукових підходів та не знижують загального позитивного враження від представленого дослідження.

Висновок. Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація на тему: «Формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв Китайської Народної Республіки» є самостійним, завершеним дослідженням, має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами), а її авторка Хань Цзяє заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент завідувач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, доктор педагогічних наук, професор Віталій КУЛЬЧИЦЬКИЙ